

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Kielcach

LKI.410.007.02.2016
P/16/099

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

<i>Numer i tytuł kontroli</i>	P/16/099 – Bezpieczeństwo i higiena nauczania w szkołach publicznych.
<i>Okres objęty kontrolą</i>	Od 1 września 2015 r. do czasu zakończenia kontroli oraz okres poprzedzający w zakresie działań i danych niezbędnych do dokonania ocen w badanych obszarach.
<i>Jednostka przeprowadzająca kontrolę</i>	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach.
<i>Kontroler</i>	Jan Warszawski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKI/1/2016 z dnia 8 kwietnia 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1)
<i>Jednostka kontrolowana</i>	Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 12 w Kielcach (dalej: Zespół), w tym Gimnazjum im. Józefa Piłsudskiego ul. Kujawska 18, 25-344 Kielce (dalej: Szkoła lub Gimnazjum).
<i>Kierownik jednostki kontrolowanej</i>	Ewa Misiorowska, Dyrektor Zespołu (dowód: akta kontroli str. 2-3)

II. Ocena kontrolowanej działalności¹

Ocena ogólna W okresie objętym kontrolą Gimnazjum nie zapewniło uczniom w pełni bezpiecznych i higienicznych warunków nauczania.

Zajęcia dydaktyczno-wychowawcze zostały zaplanowane w sposób, który nie uwzględniał wszystkich zasad higieny nauczania. W 10 spośród 14 oddziałów liczba godzin lekcyjnych nie została rozłożona proporcjonalnie na wszystkie dni tygodnia, a dziewięć oddziałów rozpoczynało lekcje w poszczególnych dniach tygodnia o różnych godzinach. W planach lekcji 12 oddziałów stwierdzono przypadki lokowania przedmiotów wymagających zwiększonej koncentracji na ostatnich godzinach lekcyjnych, a w ośmiu oddziałach nie uwzględniono zasady naprzemiennego rozmieszczania zajęć o różnym stopniu trudności i charakterze. Nie wszystkie przerwy trwały wystarczająco długo, by zapewnić uczniom możliwość regeneracji.

Szkoła nie zapewniła uczniom w pełni bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu. Stan sanitarny Gimnazjum nie był odpowiedni. Tym niemniej, zapewniono uczniom możliwość korzystania z gabinetu profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej, wszyscy nauczyciele zostali przeszkoleni z udzielania pierwszej pomocy, a pomieszczenia Szkoły wyposażono w odpowiednio zaopatrzone apteczki. Zorganizowano świetlicę oraz zespół rekreacyjno-sportowy, a wszystkie stanowiska pracy uczniów były dostosowane do wymogów ergonomii.

Uczniom nie zapewniono możliwości pozostawienia części podręczników i przyborów szkolnych, czego wymaga § 4a rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach². Podjęte działania w zakresie zabezpieczenia dostępu uczniów do treści niepożądanych w Internecie do czasu kontroli nie były skuteczne (nie blokowano całkowicie dostępu do treści, które mogły mieć negatywny wpływ na rozwój uczniów).

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

² Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69, ze zm. (dalej: rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Organizacja pracy uczniów

Opis stanu faktycznego

1.1. Na dzień 30 września 2015 r. w Gimnazjum w 14 oddziałach uczyło się 379 uczniów (w tym 237 spoza rejonu Zespołu). Liczba uczniów w klasach mieściła się w przedziale od 22 do 31. (dowód: akta kontroli, str. 10, 26, 98-99)

1.2. Analiza rozkładów zajęć dydaktyczno-wychowawczych wszystkich 14 oddziałów Gimnazjum wykazała, że organizacja pracy uczniów w roku szkolnym 2015/2016 została częściowo ustalona z uwzględnieniem zasad ochrony zdrowia i higieny pracy umysłowej uczniów. W pięciu oddziałach zapewniono stałe³ godziny rozpoczęcia zajęć szkolnych, a w czterech równomierne obciążenie zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia⁴. W żadnym oddziale nie wystąpił przypadek planowania jednego dnia wyłącznie przedmiotów niewymagających zwiększonej koncentracji, a kumulowania tych zajęć w innym dniu. Ponadto w dwóch oddziałach przedmioty wymagające pracy statycznej i długotrwałej koncentracji (matematyka, chemia, fizyka) ulokowane zostały na początku lub w środku zajęć, a w czterech przedmioty te nie występowały bezpośrednio jeden po drugim (w tzw. „blokach”). (dowód: akta kontroli, str. 24)

Długość dwóch przerw (po piątej i szóstej godzinie lekcyjnej) wynosiła 15 minut, co pozwalało uczniom m.in. na regenerację sił fizycznych i psychicznych oraz spożycie posiłku. Po trzeciej godzinie lekcyjnej przerwa wynosiła 10 minut. Pozostałe przerwy zaplanowano jako pięciominutowe, występowały one m.in. po zajęciach wychowania fizycznego (dalej także w-f). (dowód: akta kontroli, str. 24, 30-32)

Dyrektor Zespołu wyjaśniła m.in.: *Przerwy pięciominutowe są wystarczające na przemieszczenie się uczniów w szkole, skorzystania z sanitariatów. (...) Podczas przerwy pięciominutowej uczniowie mają czas na umycie rąk, twarzy (przebieranie się jest wliczone w czas trwania lekcji wychowania fizycznego zgodnie z założeniami metodycznymi). Wydłużenie przerw po zajęciach wychowania fizycznego do 15 minut spowoduje wydłużenie czasu pracy szkoły o 60 minut, a uczniom w konsekwencji nie przyniesie korzyści – wszystkie przerwy musiałyby trwać 15 minut. Tak długie przerwy powodują znużenie u młodzieży i „stratę czasu” – opinia uczniów. Gimnazjaliści w szkole nie chcą korzystać z prysznicu po lekcjach wychowania fizycznego, a ci którzy mają na to ochotę potrzebują nie 15, a 30 minut przerwy. Widoczne to jest zwłaszcza po zajęciach pływania. Są osoby, które potrafią wysuszyć się w ciągu 10 minut i takie, którym nie wystarcza 30 minut.* (dowód: akta kontroli str. 126-131)

Ustalona nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w zakresie organizacji pracy uczniów stwierdzono nieprawidłowość, polegającą na ustaleniu uczniom wszystkich 14 oddziałów Gimnazjum rozkładów zajęć lekcyjnych nieuwzględniających części zasad higieny umysłowej:

- różnica w czasie rozpoczęcia zajęć wynosiła dwie godziny i więcej dla dziewięciu oddziałów⁵,
- różnica liczby godzin lekcyjnych w poszczególnych dniach tygodnia wynosiła dwie godziny i więcej dla 10 oddziałów⁶,
- w 12 oddziałach⁷ ulokowano po piątej godzinie lekcyjnej zajęcia, w trakcie których dominuje praca statyczna i długotrwała koncentracja (matematyka, chemia i fizyka),
- w ośmiu oddziałach⁸ lekcje matematyki, chemii i fizyki następowały bezpośrednio po sobie (tzw. łączenie „w bloki”). (dowód: akta kontroli str. 24, 30-32)

³ Z różnicą wynoszącą maksymalnie jedną godzinę lekcyjną.

⁴ Za równomierne obciążenie zajęciami uznano sytuację, w której różnica w liczbie zajęć w poszczególnych dniach tygodnia była nie większa niż jedna godzina lekcyjna.

⁵ Klasy: 1Gb, 1Gc, 1Gd, 2Gb, 2Gc, 3Ga, 3Gb, 3Gd, 3Ge.

⁶ Klasy: 1Gb, 1Gc, 1Gd, 2Gb, 2Gc, 2Gd, 2Ge, 3Gb, 3Gd, 3Ge.

⁷ Klasy: 1Gb, 1Gc, 1Gd, 2Ga, 2Gb, 2Gc, 2Gd, 2Ge, 3Gb, 3Gc, 3Gd, 3Ge.

⁸ Klasy: 1Ga, 1Gb, 2Ga, 2Gb, 2Gc, 3Ga, 3Gc, 3Gd.

Stanowiło to naruszenie § 12 ust. 3 załącznika nr 3 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutowych publicznych przedszkola oraz publicznych szkół⁹ oraz § 4 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny.

Dyrektor Zespołu wyjaśniła m.in.: *Plan zajęć uczniów gimnazjum opracowywany jest (...) z uwzględnieniem potrzeb i możliwości uczniów oraz oczekiwań rodziców. (...) Taki układ godzin daje możliwość realizacji zajęć pozalekcyjnych, konsultacji, a także rozwijania pasji pozaszkolnych uczniów (...) oraz udział w zajęciach specjalistycznych o charakterze terapeutycznym (...). Dyrektor Gimnazjum nr 12 w Kielcach ustala tygodniowy rozkład zajęć, uwzględniając higienę pracy uczniów, ale także warunki lokalowe placówki. Należy tu nadmienić, że w tym samym budynku wraz z 14 oddziałami gimnazjum, funkcjonuje też szkoła podstawowa licząca 15 oddziałów. Szkoła dysponuje 22 salami lekcyjnymi, z czego wynika jednoznacznie, że zajęcia muszą odbywać się w systemie dwuzmianowym, zwłaszcza że część z tych zajęć odbywa się z podziałem na grupy. Do dyspozycji 29 klas całego zespołu są tylko 2 sale gimnastyczne. Biorąc pod uwagę liczbę godzin wychowania fizycznego – 4 dla każdej klasy zgodnie z ramowym planem nauczania, w tym większość z podziałem na grupy, rozkład zajęć planuje się tak, aby efektywnie wykorzystać sale gimnastyczne. Dlatego też zajęcia wychowania fizycznego odbywają się od 1 do 10 godziny lekcyjnej. Niemożliwe jest więc, aby uczniowie tego samego oddziału zaczynali codziennie lekcje rano o tej samej porze, bo inne z oddziałów każdego dnia musiałyby uczyć się do 7-10 godziny lekcyjnej. Próby wprowadzenia takiego rozwiązania wywoływały w poprzednich latach protesty rodziców. Biorąc pod uwagę warunki lokalowe placówki, niemożliwym jest, aby każdy oddział miał codziennie taką samą liczbę godzin, zwłaszcza, że w poszczególnych poziomach klas tygodniowe liczby godzin są różne (...). W szkole są oddziały realizujące rozszerzony program wychowania fizycznego (...) W klasach są uczniowie preferujący różne typy uczenia, zmienność i różnorodność przedmiotów przemawia za takim układaniem planu, aby aktywności uczniów były zróżnicowane, a układ zajęć dawał szansę każdemu uczniowi na poznawanie wiadomości i umiejętności w preferowany przez niego sposób. (dowód: akta kontroli str. 126-130)*

Uwaga dotycząca badanej działalności

Przerwa międzylekcyjna powinna umożliwić uczniom krótki odpoczynek, załatwienie potrzeb fizjologicznych oraz przejście z klasy do klasy, a także zachowanie higieny osobistej po zajęciach wychowania fizycznego. W związku z powyższym, w ocenie NIK, przerwa pięciominutowa jest zbyt krótka.

Ocena cząstkowa

W Gimnazjum w niepełny sposób uwzględniono zasady higieny procesu nauczania: ulokowano przedmioty wymagające zwiększonej koncentracji po piątej godzinie lekcyjnej oraz nie zastosowano naprzemiennego rozmieszczania zajęć o różnym stopniu trudności i charakterze. Długość przerw nie zawsze umożliwiała regenerację sił i zachowanie higieny osobistej, także po lekcjach w-f.

2. Zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu uczniów w szkole

Opis stanu faktycznego

2.1. Warunki pobytu w Gimnazjum mające na celu zapewnienie uczniom bezpieczeństwa oraz zakres zadań nauczycieli związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez Zespół określał m.in.: *Statut Zespołu Szkół Ogólnokształcących*, w którym określono odpowiedzialność nauczycieli za życie, zdrowie i bezpieczeństwo uczniów podczas zajęć edukacyjnych organizowanych przez Szkołę, a nauczycieli zobowiązywał do skrupulatnego przestrzegania i stosowania przepisów i zarządzeń odnośnie bezpieczeństwa i higieny pracy, a także do odbywania wymaganych szkoleń z tego zakresu. *Regulamin pełnienia dyżurów w czasie przerw* zobowiązywał nauczycieli do pełnienia dyżurów, które rozpoczynały się o godz. 7.50. Regulamin ten zawierał zakres czynności nauczyciela podczas pełnienia dyżuru, w którym podano m.in.: dbałość o bezpieczeństwo młodzieży poprzez kontrolę zachowania w czasie przerw;

⁹ Dz. U. Nr 61, poz. 624, ze zm.

reagowanie na wszelkie przejawy agresji i zagrożeń życia lub bezpieczeństwa uczniów oraz pracowników szkoły oraz dbałość o mienie szkoły. (dowód: akta kontroli, str. 11-23)

Szkoła, zgodnie z art. 67 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty¹⁰, zapewniła uczniom możliwość korzystania z biblioteki, czynnej od poniedziałku do piątku w godzinach od 8.00 do 16.00. (dowód: akta kontroli, str. 4-9)

Świetlica Zespołu przeznaczona była dla uczniów szkoły podstawowej. Jak wyjaśniła Dyrektor Zespołu, świetlica dla uczniów Gimnazjum nie została utworzona¹¹ z powodu braku chętnych, a duża grupa uczniów Gimnazjum korzysta z biblioteki szkolnej i centrum multimedialnego, gdzie uczniowie mają możliwość odrabiania lekcji i przygotowania się do lekcji. (dowód: akta kontroli, str. 4-9, 126-131)

Stosownie do art. 67 ust. 1 pkt 5 ww. ustawy Szkoła zapewniła uczniom możliwość korzystania z zespołu urządzeń sportowych i rekreacyjnych, na który składały się sala gimnastyczna i wielofunkcyjne boisko szkolne. Na dzień 12 kwietnia 2016 r. stan techniczny i zasady korzystania z urządzeń rekreacyjno-sportowych spełniały wymogi bezpieczeństwa, określone w § 7 ust. 2 pkt 2 oraz § 31 ust. 4 i 6 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. Ogrodziona powierzchnia boiska wyłożona była sztuczną, równą nawierzchnią. Bramki i kosze do gry były na stałe przymocowane do podłoża. Przed wejściem na boisko umieszczona była tablica informacyjna określająca zasady jego bezpiecznego użytkowania. W sali gimnastycznej drabinki do ćwiczeń z kompletnymi szczeblami były trwale zamocowane do ścian. Podłoga sali była równa, bez uszkodzeń, oświetlenie sprawne. Przed wejściem wywieszony był regulamin korzystania. Trzy klasy sportowe¹², których uczniowie uprawiali dodatkowo siatkówkę, w godzinach porannych korzystali (bez pisemnego porozumienia/umowy) z nowej, pełnowymiarowej hali sportowej sąsiadującego Zespołu Szkół Katolickich Diecezji Kieleckiej w Kielcach. Oględziny tej hali sportowej wykazały, że warunki techniczne zapewniały uczniom pełne bezpieczeństwo, a przed wejściem do hali umieszczono regulamin bezpiecznego korzystania. Uczniowie Gimnazjum korzystali¹³, również w ramach lekcji w-f, z zaplanowanych na pierwszej lub ostatniej godzinie w danym dniu zajęciach na basenie należącym do MOSiR. (dowód: akta kontroli, str. 4-9, 71-72, 100-104)

Wyjaśniając brak pisemnego porozumienia/umowy na korzystanie z hali sportowej Dyrektor Zespołu podała: *Porozumienie nie zostało formalnie podpisane, ponieważ hala udostępniana jest nieodpłatnie, a trenerzy siatkówki pracujący w Gimnazjum prowadzą zajęcia popołudniowe dla uczniów Szkoły Podstawowej Katolickiej, Katolickiego Gimnazjum, Gimnazjum nr 12 i Szkoły Podstawowej nr 24 nieodpłatnie. Godziny przebywania dzieci i młodzieży w omawianym obiekcie są wpisane w plany zajęć obu szkół.* (dowód: akta kontroli, str. 126-131)

2.2. W Szkole spełnione zostały wymogi określone w § 5 i § 15-16 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. Plan ewakuacji Zespołu umieszczony był w widocznym miejscu, przy wejściu do Szkoły oraz na każdej kondygnacji budynku, w sposób zapewniający łatwy do niego dostęp. Drogi ewakuacyjne oznaczono w sposób wyraźny i trwały. Pomieszczenia, do których był wzbroniony dostęp osobom nieuprawnionym były odpowiednio oznakowane i zabezpieczone przed swobodnym do nich dostępem. Balustrady schodów wyposażone zostały w poręcze zabezpieczone przed zsuwaniem się po nich poprzez wkręczone i zespawane kulki metalowe.

Zgodnie z § 7 ust. 1-4 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny teren Szkoły był ogrodzony, zapewniono jego właściwe oświetlenie oraz równą nawierzchnię dróg i przejść,

---

¹⁰ Dz. U. z 2015 r. poz. 2156, ze zm.

¹¹ Gimnazjum jest zobowiązane utworzyć świetlicę, jeżeli zachodzi potrzeba zapewnienia zajęć świetlicowych (art. 67 ust. 6 ustawy o systemie oświaty).

¹² 1Ga, 2Ga i 3Ga.

¹³ Na podstawie umowy najmu z dnia 11 września 2015 r. pomiędzy Radą Rodziców przy Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 12 a Miejskim Ośrodkiem Sportu i Rekreacji w Kielcach (MOSiR).

otwory kanalizacyjne i studzienki były zakryte odpowiednimi pokrywami. Główny szlak komunikacyjny wychodzący poza teren Zespołu był oddalony od wejścia około 80 m (nie było możliwości bezpośredniego wyjścia uczniów na jezdnię). (dowód: akta kontroli, str. 4-9)

2.3. W pomieszczeniach sanitarno-higienicznych zapewniona została ciepła i zimna bieżąca woda oraz środki higieny osobistej (mydło w płynie, ręczniki papierowe jednorazowe i papier toaletowy), stosownie do § 8 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. (dowód: akta kontroli, str. 4-9)

2.4. Przeprowadzona na zlecenie NIK¹⁴ przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kielcach (dalej: PPIS) kontrola wykazała m.in. że uczniowie wszystkich oddziałów¹⁵ korzystali z mebli prawidłowo zestawionych i dostosowanych do wzrostu. Ostatniego zakupu mebli szkolnych (krzesła) dokonano w grudniu 2015 r., a meble posiadały wymagane certyfikaty. (dowód: akta kontroli, str. 25-27)

2.5. Powierzchnie sal lekcyjnych wahały się w granicach od 52 do 58 m². Powierzchnia sal lekcyjnych przypadająca na jednego ucznia mieściła się w przedziale od 1,7 do 2,6 m². W salach lekcyjnych 10 z 14 klas powierzchnia przypadająca na jednego ucznia wynosiła mniej niż 2 m². (dowód: akta kontroli, str. 4-10, 39, 78-79)

2.6. Przeprowadzona przez PPIS kontrola stanu sanitarnego kuchni i jadalni nie wykazała nieprawidłowości. (dowód: akta kontroli, str. 25-27)

2.7. Kontrola stanu Szkoły, przeprowadzona przez PPIS, nie wykazała nieprawidłowości higienicznych, natomiast stwierdzone nieprawidłowości sanitarne zostały omówione w dalszej części wystąpienia w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*. (dowód: akta kontroli, str. 25-27)

2.8. W Zespole znajdowała się szatnia, w której uczniowie Gimnazjum mieli możliwość pozostawienia odzieży wierzchniej. Szatnię dla uczniów Gimnazjum stanowiło 10 zamykanych na klucz boksów (po jednym dla dwóch klas) z wieszakami na ubrania. (dowód: akta kontroli, str. 4-9, 38, 78-79)

2.9. W Gimnazjum nie zapewniono uczniom realnej możliwości pozostawienia części podręczników i przyborów szkolnych, co szerzej omówione zostało w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*. (dowód: akta kontroli, str. 4-9)

2.10. PPIS przeprowadził we wszystkich oddziałach Gimnazjum pomiar obciążenia uczniów ciężarem tornistrów (plecaków). Badaniem objęto 339 uczniów, z czego 310 posiadało tornistry (plecaki) o wadze do 10,0% ciężaru ciała oraz 29 uczniów (8,6% badanych) o wadze od 10,1% do 15,0% ciężaru ciała. (dowód: akta kontroli, str. 25-27)

2.11. Uczniowie Gimnazjum mieli możliwość korzystania z 15 komputerów zainstalowanych w sali komputerowej oraz czterech w bibliotece. Zespół od 15 kwietnia 2016 r. korzystał z oprogramowania „Motyl”. Ograniczenie dostępu do treści niepożądanych było nieskuteczne, co omówiono szerzej w dalszej części wystąpienia pokontrolnego w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*. (dowód: akta kontroli, str. 40-47)

2.12. Szkoła, stosownie do art. 67 ust. 1 pkt 4 ustawy o systemie oświaty, zapewniła uczniom możliwość korzystania z gabinetu profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej. Gabinet otwarty był od poniedziałku do piątku w godzinach od 8.00 do 14.35. Apteczki umieszczono we wszystkich miejscach wymaganych przepisem § 20 ww. rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, tj. w pracowniach (fizyki i chemii), pokoju nauczycielskim, pokoju nauczycieli wychowania fizycznego, kuchni. Dodatkowo w apteczki wyposażone były: gabinet pielęgniarstwa, pokój dozorców oraz warsztat konserwatora.

---

¹⁴ Na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2015 r. poz. 1096 oraz z 2016 r. poz. 677; dalej: ustawa o NIK).

¹⁵ W protokole kontroli PPIS ani informacji przekazanej NIK nie wskazano liczby zbadanych uczniów.

W dniu oględzin wszystkie apteczki wyposażone były w instrukcję udzielania pierwszej pomocy oraz w środki do udzielania pierwszej pomocy o zachowanym terminie przydatności do użycia. (dowód: akta kontroli, str. 4-9)

Stosownie do § 21 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, wszyscy nauczyciele Szkoły zostali przeszkoleni w zakresie udzielania pierwszej pomocy w ramach szkoleń BHP. Dodatkowo pięciu nauczycieli w-f ukończyło w maju 2015 r. trzygodzinne warsztaty szkoleniowe *Nie odwracaj głowy – możesz uratować komuś życie* z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej w nagłych wypadkach, a dwóch innych nauczycieli w-f odbyło 12-godzinne szkolenie z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej. (dowód: akta kontroli, str. 48-63)

2.13. W dniu 30 czerwca 2015 r. Dyrektor Zespołu zawarła z Ośrodkiem Doskonalenia Kadr i Rzeczoznawstwa SIMP w Kielcach (dalej: Ośrodek) umowę, której przedmiotem była obsługa w zakresie zagadnień związanych z bezpieczeństwem i higieną pracy. Ośrodek zobowiązał się m.in. do: nadzoru i kontroli stanu bezpieczeństwa i higieny pracy; prowadzenia dokumentacji osobowej z zakresu bhp, prowadzenia niezbędnej sprawozdawczości oraz pełnienia funkcji doradczej i wykonawczej w zakresie przypisanym służbie bhp. (dowód: akta kontroli, str. 33-37)

W rejestrze wypadków uczniów (prowadzonym od 1 września 2005 r. dla całego Zespołu) w badanym okresie odnotowano sześć zdarzeń zakwalifikowanych jako wypadek uczniów Gimnazjum. W rejestrze tym, przy każdym zdarzeniu odnotowano wszystkie wymagane informacje, w tym m.in. okoliczności wypadku, udzielenie pomocy oraz środki zapobiegawcze.

Protokoły powypadkowe były zgodne ze wzorem określonym w załączniku nr 1 do rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. Zgodnie z § 41 ust. 1 pkt 1 tego rozporządzenia, rodzice poszkodowanych byli powiadamiani o wypadku (telefonicznie) przez pielęgniarką szkolną lub wychowawcę, a fakt ten odnotowywano w protokole powypadkowym. Rodzice poszkodowanych byli zaznajamiani z treścią protokołu powypadkowego, który był im doręczany, zgodnie z § 45 ust. 1 pkt 2 oraz § 46 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. (dowód: akta kontroli, str. 75-76, 125)

O wypadkach zawiadamiano również podmioty, wymienione w § 41 ust. 1 pkt 2-3 i 5 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. Dokumentacja nie zawierała potwierdzenia, że zawiadamiano organ prowadzący Szkołę. Dyrektor Gimnazjum wyjaśniła: *Urząd Miasta Kielce od roku szkolnego 2006/2007 nie przyjmował kserokopii protokołów wypadków zakwalifikowanych jako „lekkie”, wynikających z § 41 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach. (...) Obecnie dwa razy do roku: 30 marca i 30 września, sporządzane jest zestawienie wypadków do Systemu Informacji Oświatowej, które jest przesyłane do organu prowadzącego szkołę.* (dowód: akta kontroli, str. 126-132)

W każdym protokole powypadkowym wskazano, aby sprawę wypadku omówić na radzie pedagogicznej, a po trzech wypadkach, które miały miejsce na sali gimnastycznej lub boisku w protokołach podano: *Dla nauczycieli w-f. Przypomnienie zasad prawidłowego wykonywania ćwiczeń oraz konsekwencjach ich niewłaściwego wykonywania.* Po dwóch wypadkach, które miały miejsce na korytarzu wskazano: *Dla nauczycieli dyżurujących i wychowawcy. Przypomnienie zasad bhp obowiązujących na terenie szkoły oraz konsekwencjach ich nieprzestrzegania.* Natomiast w protokole dotyczącym wypadku, który miał miejsce na szlaku turystycznym podano: *Dla nauczycieli. Przypomnienie zasad bezpiecznego poruszania się po szlakach turystycznych oraz konsekwencjach ich nieprzestrzegania.* (dowód: akta kontroli, str. 75-76, 125)

W sprawozdaniach Zespołu za I semestr 2015/2016 zamieszczone zostało m.in. *Sprawozdanie Zespołu Powypadkowego działającego przy Zespole*, w którym przedstawiono analizę przyczyn wypadków (m.in.: nieostrożność, brak rozwagi i wyobraźni wśród dzieci) oraz propozycje zapobiegania wypadkom, w tym m.in. podniesienie

dyscypliny w trakcie przerw międzylekcyjnych, prowadzenie na lekcjach w-f dłuższych rozgrzewek w celu przygotowania organizmu ucznia do wysiłku. (dowód: akta kontroli, str. 105-115)

2.14. Zgodnie z § 3 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, Dyrektor dokonywał kontroli zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów Szkoły. W wyniku kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości. Protokoły kontroli były przekazywane do Urzędu Miasta Kielce (organu prowadzącego Szkołę). (dowód: akta kontroli, str. 64-70)

2.15. Do czasu kontroli NIK, w Zespole w roku szkolnym 2015/2016 przeprowadzone zostały trzy kontrole, w tym dwie przeprowadzone przez PPIS dotyczyły bezpieczeństwa i higieny nauczania. W dniu 3 listopada 2015 r. przeprowadzono kontrolę sprawdzającą wykonanie zaleceń wynikających z decyzji z 2011 r. (zalecenia zostały wykonane: przywrócono funkcjonalność pomieszczeń zaplecza sportowego oraz przeprowadzono kapitalny remont tych pomieszczeń). Druga kontrola dotyczyła dostosowania mebli edukacyjnych do zasad ergonomii (ustalono, że uczniowie korzystali z mebli prawidłowo zestawionych i dostosowanych do wzrostu). (dowód: akta kontroli, str. 116-124)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Na podstawie wyników kontroli PPIS stwierdzono szereg nieprawidłowości sanitarnych:
  - zakurzone, zniszczone, popękane ściany i sufity w korytarzu na II piętrze, zabrudzone ściany i sufit w sanitariacie chłopców na I piętrze;
  - zniszczona, nierówna, popękana z ubytkami płytek PCV podłoga w sali lekcyjnej nr 43;
  - zakurzone, zniszczone, popękane ściany i sufity w salach lekcyjnych nr 44 i nr 61, bocznej klatce schodowej (zachodniej), holu na parterze przy wejściu głównym;
  - zniszczone, nierówne, popękane z ubytkami płytek PCV na nierównym podłożu podłogi w korytarzu i holach na I piętrze;
  - zniszczone drzwi do szatni, wypaczone z miejscowymi ubytkami;
  - popękane, zniszczone z ubytkami tynku i betonu ściany i sufit w szatni oraz nierówne, z ubytkami, zniszczone podłogi w szatni;
  - nierówne, wytarte, popękane schody prowadzące do szatni.

Zgodnie z § 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny dyrektor zapewnia bezpieczne i higieniczne warunki pobytu w szkole. (dowód: akta kontroli, str. 25-27)

W związku z ww. nieprawidłowościami PPIS wszczął postępowanie administracyjne dotyczące doprowadzenia pomieszczeń Zespołu do należytego stanu sanitarnego, wyznaczając terminy ich usunięcia do 31 lipca 2016 r. oraz do 30 czerwca 2017 r. (dowód: akta kontroli, str. 25-27, 86-90)

Dyrektor Zespołu wyjaśniła: *Od wielu lat dyrektor szkoły występuje do organu prowadzącego o środki na modernizację pomieszczeń pięćdziesięcioletniego budynku szkoły. W ciągu dziewięciu lat udało się w szkole wykonać ze środków pochodzących z wynajmu pomieszczeń wszystkie decyzje Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej i Straży Pożarnej. W miarę posiadanych środków corocznie udaje się modernizować kilka pomieszczeń w szkole – wymiana podłóg, malowanie ścian itp. W bieżącym roku szkolnym decyzją Rady Miasta Kielce szkoła otrzymała środki na częściowe wykonanie decyzji Państwowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach z dnia 28 kwietnia 2016 r. w sprawie wymiany zużytych posadzek i malowania pomieszczeń.* (dowód: akta kontroli, str.126-140)

Rada Miasta Kielce uchwałą z dnia 19 maja 2016 r. zwiększyła plan wydatków majątkowych na zadanie inwestycyjne przewidziane do realizacji w 2016 r. *Modernizacja pomieszczeń budynku Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr 12 z przeznaczeniem m.in. na: wymianę płytek PCV na wykładzinę; wymianę zużytej instalacji CO oraz instalacji elektrycznej (kwota 220 tys. zł).* (dowód: akta kontroli, str. 134-138)

2. W Gimnazjum nie zapewniono uczniom możliwości pozostawienia części podręczników i przyborów szkolnych, do czego zobowiązuje § 4a rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. (dowód: akta kontroli, str. 4-9, 26)

Dyrektor Szkoły wyjaśniła: *Podręczniki szkolne, to jeden z wielu problemów polskiej szkoły, brak szafek dla uczniów to bolączka wielu szkół, także Gimnazjum nr 12 w Kielcach. Materiały dodatkowe typu atlasy, słowniki, zbiory zadań, zeszyty ćwiczeń uczniowie mają udostępniane na lekcjach. Podręczniki są uczniom potrzebne na zajęcia i w domu, do pracy własnej. Niewielu uczniów stać na dwa komplety książek, a większość z nich nie jest dostępna w formie cyfrowej lub PDF. Rozwiązaniem na zapewnienie lekkich tornistrów jest ustalenie przez uczniów zasad noszenia podręczników przez osoby siedzące w parach w jednej ławce.(...) Należy zwrócić uwagę, na fakt, że od roku szkolnego 2015/2016 Ministerstwo Edukacji Narodowej zapewniło uczniom książki bezpłatne, ale nie zapewniło bezpłatnych podręczników do bibliotek szkolnych, które wypożyczane przez nauczycieli na lekcje przedmiotów: język polski, matematyka, fizyka, geografia, biologia, chemia spowodowałyby brak konieczności noszenia podręczników przez uczniów. W poprzednich latach nauczyciele przedmiotów ścisłych otrzymywali podręczniki, które rozdawali uczniom na lekcjach.* (dowód: akta kontroli, str. 126-132)

3. Zgodnie z art. 4a ustawy o systemie oświaty szkoły i placówki zapewniające uczniom dostęp do Internetu są obowiązane podejmować działania zabezpieczające uczniów przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju, w szczególności zainstalować i aktualizować oprogramowanie zabezpieczające.

W wyniku weryfikacji działania oprogramowania filtrującego ustalono, że stosowane zabezpieczenie nie było skuteczne. Sprawdzono pięć komputerów w sali komputerowej (33%) oraz wszystkie (cztery) komputery w bibliotece. Badanie wykazało, że możliwe było wejście na niektóre ze stron niepożądanych. (dowód: akta kontroli, str. 40-47)

Dyrektor Zespołu w tym samym dniu podjęła działania, które spowodowały, że producent stosowanego przez Szkołę oprogramowania zmodyfikował je. Ponowna weryfikacja (sprawdzenie trzech komputerów) wykazała, że stosowane zabezpieczenia były skuteczne. (dowód: akta kontroli, str. 80-85)

Dyrektor Szkoły wyjaśniła: *W poprzednich latach szkolnych w pracowniach komputerowych i w centrum multimedialnym działały dwa programy zabezpieczające uczniów przed dostępem do niepowołanych treści Benjamin i Cenzor. Żaden z nich nie zapewniał pełnego bezpieczeństwa, natomiast bardzo utrudniał pracę uczniów na zajęciach blokując strony edukacyjne. Współcześnie, po wprowadzeniu zapisu rozporządzenia, twórcy stron internetowych zawierających niepożądane treści, prześcigają się w dopisywaniu do nagłówków swoich stron haseł skojarzonych z działalnością edukacyjną. Powoduje to, że wyszukiwarki podając wyniki wyszukiwania treści edukacyjnych podają także uczniom strony niepożądane. Kolejny testowany program Motyl, także zawierał błędy i luki w zabezpieczeniach. Na bieżąco jest aktualizowany, a twórcy oprogramowania starają się go ulepszać. Jednak podstawą ochrony dzieci w szkole przed dostępem do treści niepożądanych jest czujny nauczyciel.* (dowód: akta kontroli, str. 126-132)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1. Zdaniem NIK Szkoła powinna dążyć do zapewnienia w salach lekcyjnych minimum 2 m² powierzchni na jednego ucznia, co pozwoliłoby zagwarantować w większym stopniu komfort nauki oraz zaspokoić potrzeby psychoruchowe uczniów.
2. W opinii NIK Szkoła powinna zintensyfikować działania na rzecz „lekkich tornistrów”, gdyż o ich o ograniczonej skuteczności świadczy faktyczna waga tornistrów i plecaków w przypadku 8,6% uczniów, która przekroczyła 10% masy ciała. Zmniejszeniu wagi plecaków sprzyja zapewnienie rzeczywistej możliwości pozostawienia w szkole części podręczników i przyborów szkolnych.

Ocena cząstkowa

W Szkole podejmowane były działania w celu zapewnienia uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu, jednak nie były one w pełni skuteczne. Zorganizowano uczniom bibliotekę, zespół urządzeń rekreacyjno-sportowych i opiekę przedlekarską, ale budynek Szkoły nie spełniał wszystkich wymogów sanitarnych. Do czasu kontroli NIK Szkoła nie zabezpieczyła skutecznie uczniów przed dostępem w Internecie do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju.

V. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli, wnioskuje o:

1. Dostosowanie planu zajęć dydaktyczno-wychowawczych do zasad higieny pracy umysłowej.
2. Podjęcie działań w celu zapewnienia uczniom możliwości pozostawienia w Szkole podręczników i przyborów szkolnych.
3. Doprowadzenie budynku Szkoły do odpowiedniego stanu sanitarnego.

VI. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Kielcach.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kielce, dnia   czerwca 2016 r.

Kontroler
Jan Warszawski
główny specjalista kp.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Kielcach
Wicedyrektor
Tadeusz Mikołajewicz

.....
Podpis

.....
Podpis